

Crna Gora
Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava

Adresa: Bulevar sv. Petra Cetinjskog, br. 130
81000 Podgorica, Crna Gora
tel: +382 20 244-145
www.mmp.gov.me

Broj: 07-056/26-1187

14.09.2026. godine

SEKTORSKA ANALIZA

**za utvrđivanje predloga prioriternih oblasti od javnog interesa i potrebnih sredstava
za finansiranje projekata i programa nevladinih organizacija
iz Budžeta Crne Gore u 2027. godini**

Sektorska analiza se sačinjava na osnovu strateških i planskih dokumenata odnosno propisa u odgovarajućoj oblasti od javnog interesa uz konsultacije sa zainteresovanim nevladinim organizacijama, i predstavlja osnov za utvrđivanje prioriternih oblasti i potrebnih sredstava za finansiranje projekata i programa nevladinih organizacija iz državnog budžeta u narednoj godini, u skladu sa Zakonom o nevladinim organizacijama. Sektorska analiza se priprema u tekućoj za narednu kalendarsku godinu radi blagovremenog planiranja visine sredstava koja će biti opredijeljena na pozicijama ministarstava nadležnih za oblasti koje Vlada utvrdi kao prioritne za finansiranje projekata i programa nevladinih organizacija. Analiza će poslužiti i za pripremu javnih konkursa za raspodjelu sredstava za finansiranje projekata i programa nevladinih organizacija u oblasti koja će biti utvrđena kao prioritna.

1. OBLASTI OD JAVNOG INTERESA U KOJIMA SE PLANIRA FINANSIJSKA PODRŠKA ZA PROJEKTE I PROGRAME NVO

1.1. Navesti u kojim oblastima od javnog interesa (iz člana 32 Zakona o NVO) iz nadležnosti ministarstva planirate finansijsku podršku iz budžeta za projekte i programe NVO:

☐ socijalna i zdravstvena zaštita	☐ razvoj civilnog društva i volonterizma	☐ zaštita životne sredine
☐ smanjenje siromaštva	☐ evroatlantske i evropske integracije Crne Gore	☐ poljoprivreda i ruralni razvoj
☐ zaštita lica sa invaliditetom	☐ institucionalno i vaninstitucionalno obrazovanje	☐ održivi razvoj
☐ društvena briga o djeci i mladima	☐ nauka	☐ zaštita potrošača
☐ pomoć starijim licima	☐ umjetnost	☐ rodna ravnopravnost
☐ zaštita i promovisanje ljudskih i manjinskih prava	☐ kultura	☐ borba protiv korupcije i organizovanog kriminala
☐ vladavina prava	☐ tehnička kultura	☐ borba protiv bolesti zavisnosti
☐ druge oblasti od javnog interesa utvrđene posebnim zakonom (navesti koje):		

2. PRIORITETNI PROBLEMI I POTREBE KOJE TREBA RIJEŠITI U 2027 GODINI FINANSIRANJEM PROJEKATA I PROGRAMA NVO

2.1. Navesti prioritetne probleme u oblasti(ma) iz nadležnosti ministarstva koji se planiraju rješavati finansiranjem projekata i programa nevladinih organizacija. Opis problema obrazložiti koristeći konkretne mjerljive pokazatelje trenutnog stanja i željenog stanja odnosno rješenja, navodeći izvor u kojem su takvi podaci dostupni. Pokazatelji mogu biti informacije iz uporednih analiza, izvještaja, rezultata istraživanja, studija, i drugi dostupni statistički podaci.

Opis problema:

Crnogorsko društvo se suočava sa mnogim krizama zbog kojih smo oslabljeni u svim sferama života upravo zbog slabljenje međuljudskih odnosa, gubitka povjerenja, porasta predrasuda, produbljivanja polarizacija, što onemogućava stvaranje zajedničkih smjernica za razvoj Crne Gore. Status quo je u svakom pogledu neodrživ. Socijalna kohezija i unutarnje integracije su od vitalnog značaja za napredak države u ključnom trenutku za evropske integracije i sticanje međunarodnog povjerenja u pozitivan i progresivan smjer crnogorskog društva i države.

Za opštu ljudsku bezbjednost, održivi razvoj i mirnodopski napredak nema alternative osim jedinstva u raznolikosti i solidarnosti u inkluzivnom društvu. Rješenje je u stvaranju novog društvenog ugovora, koji će odrediti vrijednost i cijenu svemu, a koji je baziran na univerzalnim ljudskim pravima i odgovornostima i na univerzalnim humanističkim vrijednostima, što su osnove interkulturalizma. Budućnost zemlje je u ljudskom skladu i u usklađivanju cijelog društva sa ustavnom konstitucijom i vizijom za diverzitetnu, inkluzivnu, pravednu zemlju jednakih šansi.

Upravo u kriznim trenucima su i najveće mogućnosti za velike pomake – upravo sada je jedinstvena prilika za unapređenje međuljudskih odnosa, razvoj ljudskog potencijala, jačanje kolektivnog bića. Sociokulturne promjene i razmjene zarad kohezije, kooperacije i opšte bezbjednosti u zemlji i regionu su nam prijeko potrebne. Podsticanje društvene kohezije na humanističkim principima interkulturalizma je od vitalnog značaja za mirniji i prosperitetniji život svih; za zdrave integracione procese u zemlji i regionu; za pozitivno integrisanje migratornih talasa; i za etičku primjenu tehnoloških inovacija.

Time je razvijanje interkulturalizma sistemski način iskorjenjivanja diskriminacija, predrasuda i podjela, kao i način rješavanja problema u kome se nalazi crnogorsko društvo. Sve veći jaz između stavova pojedinaca i grupa oko etničke, jezičke, vjerske i druge pripadnosti i identiteta stvara nestabilno, neodrživo i nebezbedno društvo, što ima za posljedicu iskršavanje konflikta, produbljivanje podjela, porast udaljavanja i nepovjerenja među pojedincima i među zajednicama, porast nepovjerenja u institucije sistema, opadanje individualne i kolektivne produktivnosti, gubitak ljudskih potencijala, i vodi opštoj destabilizacija društva i države. Potrebno je razviti sistem vrijednosti koji ujedinjava interese, potrebe i aspiracije svih građana/ki, što bi doprinijelo pozitivnoj socio-kulturnoj atmosferi i pozitivnim političko-ekonomskim uslovima za zadovoljavanje bazičnih potreba svih članova društva, kao i za ostvarivanje punog kolektivnog potencijala u skladu sa ustavnim ustrojem Crne Gore kao države socijalne pravde.

Maksimalno ulaganje svih resursa u promociju i implementaciju principa i modela interkulturalizma – *suživot, solidarnost, su-odgovornost za zajedničku budućnost* – bi stavilo poseban fokus na osnaživanje u tom smjeru mladih, ranjivih grupa, i lokalnih samouprava, koje su od vitalnog značaja za postizanje ubrzane i stvarne socijalne kohezije.

Potrebno je eliminisati nacionalističke zloupotrebe multikulturalizma, kojom se produbljuju podjele. Polazeći od multikulturalnosti kao najvećeg društvenog kapitala koje treba unaprijediti i razviti u interkulturalizam, Crna Gora bi postala zemlja interkulture. Time bi naša zemlja dobila vedriji brend, isplativiju budućnost i zdravije smjernice.

Razvijanjem svijesti zasnovanoj na naučnom i duhovnom znanju da su sva bića međusobno povezana i međuzavisna, razvija se plemenita kultura interbića, ekološka pismenost i planetarna pripadnost, kojima svi doprinosimo upravo bogatstvom svog diverziteta. Razvijanjem takve svijesti i savjesti, potrebno je fokusirati se na ljudska prava i na ljudske odgovornosti, kao i na pitanja budućnosti ljudskih prava u digitalnom dobu i prava na bolju budućnost kroz zaštitu dva stuba razvoja Crne Gore, koji će nam se više od svega isplatiti na duže staze - zaštitu našeg bio diverziteta i kulturnog diverziteta u zemlji interkulture, a sve u skladu sa uzvišenom vizijom i ustavnim identitetom Crne Gore kao građanske, demokratske, ekološke i države socijalne pravde.

Kao prioritete u 2027. godini, postavljamo rješavanje problema u sljedećim oblastima

- **Smanjenje i eliminisanje nacionalne, etničke, vjerske, rasne, rodne, statusne, generacijske, sposobnosne diskriminacije i distance, i eliminisanje svih formi diskriminacije prema drugom i drugačijem, i promovisanje etosa planetarnog pripadanja i jedne ljudske porodice**
- **Eliminisanje govora mržnje, dezinformacija, diskriminacije, senzacionalizacije prijetnji, zastrašivanja i nasilja u medijima i digitalnom prostoru promovisanje pozitivnih primjera humanosti i solidarnosti**
- **Promovisanje pozitivnih i konstruktivnih javnih narativa koji doprinose društvenoj koheziji, kroz društvene i tradicionalne medije, obrazovne, akademske, kulturne, ekonomske i druge prostore**
- **Eliminisanje podjela, polarizacija i zagađenja prirodne i društvene sredine zarad izgradnje društvene kohezije za sveopšti napredak i emancipaciju države, društva i svih njenih građana/ki kroz razvoj interkulturalne inteligencije i kompetencija i kohezivne politike**
- **Promovisanje kulture interbića i društvenog modela partnerstva i zajedničkih interesa umjesto dominacije, eksploatacije i nadvladavanja, kao i prerastanje modela surove konkurencije modelom komplementarnosti koji stvara eksponencijalne dobrobiti**
- **Eliminisanje svih vidova nasilja zarad opšte ljudske bezbjednosti kroz promovisanje kulture interbića, vrijednosti interkulturalizma i promociju empatije prema svim bićima i ekološke svijesti**
- **Zaštita biodiverziteta i kulturnog diverziteta u skladu sa ustavnim ustrojstvom države i ciljevima održivog razvoja u cilju ostvarivanja kako prava na zdravu prirodnu sredinu tako i prava na zdravu društvenu sredinu**
- **Emancipacija obrazovanja i unapređenje građanskog obrazovanja, vaspitno-obrazovnih programa i pedagogije interkulturalnom inteligencijom i kompetencijama**
- **Ublažavanje negativnih posljedica raznovrsnih migracija i sistemsko usklađivanje i integrisanje sa fokusom na doprinos zemlji i društvu**
- **Revitalizacija Crne Gore kao zdrave, ekološke turističke destinacije i priprema zemlje i društva za predstojeću iskustvenu ekonomiju kroz promociju Crne Gore kao zemlje interkulture**

- Opismenjavanje za budućnost u globalnim sistemima široke povezanosti i međuzavisnosti zbog nepredvidivosti, nesigurnosti, kompleksnosti i nedefinisanosti (VUCA) globalnog svijeta
- Etičko regulisanje i humanističko usmjeravanje novih tehnologija na principima interkulturalizma zarad zaštite ljudskih i manjinskih prava kao i usmjeravanje aplikacija tehnologija za opšte dobro.

Podsticanjem i promovisanjem pozitivnih stavova prema različitosti i isticanjem sociokulturne raznolikosti kao društvenog kapitala, bogatstvo suživota u Crnoj Gori bi trebalo biti nacionalni interes i cilj, kao i dobrobit svakog građanina Crne Gore kao zemlje interkulture. Razvijanjem društvene kohezije kroz interkulturalni dijalog i razmjenu stvara se univerzalno inkluzivno društvo i jača se višedimenzionalna i multiskalarna integracija.

Vlada Crne Gore je na **62. sjednici**, 19. decembra, 2024. godine, donijela prvu **Nacionalnu strategiju za interkulturalizam i društvenu koheziju 2025-2028.**, sa **Akcionim planom za 2025-2026. godinu.**

Ostvarenje ciljeva ove strategije označuje bezbjednost, kooperaciju i društvenu koheziju za stabilno, mirnodopsko i održivo crnogorsko društvo, koje, realizacijom vizije i praktikovanjem vrijednosti interkulturalizma, može da postane istinski ekosistem u kojem svaki njegov vrijedni pripadnik/ca stvara i umnožava zajedničku dobrobit, čime bi Crna Gora postala vrijedonosno društvo i živi model zemlje interkulture i uzor u regionu i šire. Strategija razvija široku socio-kulturnu dimenziju temeljnih prava da bi ista zaživjela u realnosti svakog građanina/ke i cijelog društva. Kroz sistemski pristup interkulturalizma, strategija unapređuje primarne domene ljudskih i manjinskih prava osnažujući njihovu nedjeljivost, uzajamnu povezanost i međuzavisnost, po kojoj samo onda kada su uvažena prava svakog tada svi mogu imati svoja prava zagarrantovana i poštovana.

Interkulturalizam kao platforma i javna politika povezuje i druge grupe, domene i društvene dimenzije kao što su interesne, generacijske, rodne. Isto tako, interkulturalizam uključuje i dijalog, upoznavanje i harmonizovanje širokog spektra migratornih i tranzitnih grupa, kao što su izbjeglice (političke, klimatske), imigranti, digitalni nomadi, sezonski radnici itd. Stabilan prijem se postiže pozitivnim usmjeravanjem istih migratornih grupa dobrim vrijednosnim i regulatornim uređenjem, koje će olakšati i državi i domicilnoj populaciji i migrantima organizovanim sistemom i jasnom orijentacijom. U crnogorskom interkulturalizmu izuzetnu mjesto i ulogu ima dijaspora. Ona je živa spona prenosivog iskustva i znanja koja demonstrira da crnogorski interkulturalizam nije samo jedinstven amalgam lokalizovan u zemlji. Dijaspore predstavlja multiplikaciju crnogorskog diverziteta kroz izuzetan spektar njihovih interkulturalnih iskustava, resurs, društvenih mreža i znanja.

Prelazak iz "multikulturalizma" u "interkulturalizam" predstavlja ključni korak za društva poput Crne Gore, koja su etnički, kulturno i vjerski raznolika. Iako multikulturalizam prepoznaje i vrednuje postojanje različitih kultura unutar jednog društva, on ne garantuje nužno interakciju, saradnju i stvarno razumijevanje između tih kultura. Da bi društvo napredovalo i razvijalo se u skladu sa vrijednostima međusobnog poštovanja, solidarnosti i kohezije, potrebno je preći iz okvira insularne egzistencije, "življenja jedni pored drugih" u koncept "življenja jednih sa drugima". U multikulturalnom društvu, različite kulture koegzistiraju, ali one mogu postojati u relativnoj izolaciji.

Za razliku od multikulturalizma, interkulturalizam promoviše aktivnu interakciju, dijalog, razmjenu i komplementarnost između različitih kulturnih grupa. U interkulturalnom društvu, cilj je učestvovanje u zajedničkim procesima, izgradnja zajedničkog prostora i višesmjernog procesa socijalnog učenja, gdje pojedinci iz različitih zajednica i raznolikih identiteta žive jedni sa drugima, sarađuju, razumiju se, razmjenjuju perspektive, iskustva i znanje, koreiraju iskustva i dijele zajedničke vrijednosti.

Strategija za interkulturalizam i društvenu koheziju 2025-2028 predstavlja važan korak ka izgradnji inkluzivnog naprednog društva sa ujedinjenim smjernicama za razvoj baziran na kulturi interbića. Uspjeh ove strategije zavisi od saradnje svih relevantnih aktera, uključujući državne institucije, lokalne samouprave, nevladine organizacije, obrazovne i medijske ustanove, sve zajednice i sve građane i građanke. Ovaj okvir omogućava Crnoj Gori da napreduje ka društvu koje odgovorno neguje svoje prirodno i kulturno bogatstvo i, kao želja interkulture, u potpunosti reflektuje svoje i evropske vrijednosti.

Strateški ciljevi sa operativnim ciljevima Strategije za interkulturalizam i društvenu koheziju 2025-2028 su:

1. Jačanje institucionalnog okvira za poboljšanje funkcionalnosti i učinkovitosti za razvoj interkulturalizma na svim nivoima vlasti

Uspostavljen vladin institucionalni mehanizam za razvoj interkulturalizma i društvene kohezije

Unapređeni kapaciteti ključnih institucija za sprovođenje interkulturalnih politika

Unaprijeđena saradnja Ministarstva ljudskih i manjinskih prava sa lokalnim samoupravama za sprovođenje interkulturalnih politika

Unaprijeđena saradnja Ministarstva ljudskih i manjinskih prava sa nevladinim organizacijama za sprovođenje interkulturalnih politika

2. Promocija i jačanje interkulturalnosti u obrazovanju

Unapređena informisanost učenika u osnovnim školama o interkulturalizmu kao vrijednosti i razvojnoj paradigmi

Unapređena informisanost učenika u srednjoj školama o interkulturalizmu kao vrijednosti i razvojnoj paradigmi

Unapređena informisanost studenata o interkulturalizmu kao vrijednosti i razvojnoj paradigmi

3. Unaprijeđenje informisanja javnosti o interkulturalizmu i društvenoj koheziji putem medija

Povećanja proizvodnja i kvalitet medijskih sadržaja o interkulturalizmu i društvenoj koheziji u javnim medijskim servisima

Povećanja proizvodnja i kvalitet medijskih sadržaja o interkulturalizmu i društvenoj koheziji u komercijalnim medijima

4. Unaprijeđenje promocije interkulturalizma i društvene kohezije u oblasti kulture i drugim društvenim oblastima

Povećana proizvodnja kulturnih sadržaja o interkulturalizmu i društvenoj koheziji u državnim i lokalnim ustanovama kulture

Povećana promocija interkulturalizma i društvene kohezije u javnom dijalogu i oblastima društvenog angažovanja mladih i žena

5. Unapređenje i promocija interkulturalizma u oblasti kulturne, javne diplomatije i ekološke diplomatije za održivi razvoj

Unaprijeđena međunarodna diplomatska (kulturna i javna) promocija interkulturalizma i Crne Gore kao zemlje interkulture

Unaprijeđeno uključivanje ekološke dimenzije interkulturalizma u realizaciji ciljeva održivog razvoja.

Društvena kohezija se definiše kao međupovezanost unutar određenog društva i ona ukazuje na proces izgradnje pozitivnih društvenih dinamika koje umanjuju mogućnost društvenog sukoba, uvećavaju opštu bezbjednost, izgrađuju sistem brige, podrške i dobrobiti, umnožavaju individualni i kolektivni potencijal. Koncept društvene kohezije zasnovan je na principima slobode, jednakosti i solidarnosti kroz koji se teži razvoju zajedničkih vrijednosti i bolje budućnosti za svakoga i sve.

Društvena kohezija je proglašena za jedan od tri ključna strateška cilja EU i to je potvrđeno i na Lisabonskom samitu Evropskog Savjeta¹

Komitet ministara Savjeta Evrope je donio 11. februara 2009. godine Deklaraciju o ulozi medija zajednice u promociji društvene kohezije i interkulturalnog dijaloga, u kojoj se mediji zajednice prepoznaju kao posebna vrsta medijskog sektora, različita od javnih medijskih servisa i komercijalnih medija.

Interkulturalni dijalog

„Konvencijom o zaštiti i promicanju raznolikosti kulturnih izraza“ UNESCO-a, kulturna raznolikost je shvaćena „kao dinamičan proces unutar kojeg se kulturnim promjenama najbolje može upravljati putem interkulturalnog dijaloga“, te kojim kulturne raznolikosti „mogu postati moćno sredstvo za obnavljanje međunarodnih strategija u prilog razvoja i mira, na temelju poštovanja univerzalno priznatih ljudskih prava“. (UNESCO, 2009, 23)

Multikulturalizam, interkulturalizam i interkulturalni dijalog u kontekstu evropskih integracija su istaknuti kroz fokus na diverzitet i raznolikosti kao bitne dimenzije održivog razvoja. U zaključnom dijelu izvještaja ističe se da je „hitno potrebno investirati u kulturnu raznolikost i dijalog“, integrirati ih u širok raspon javnih politika (ne samo onih koji se odnose na područje kulture), te da to može pomoći međunarodnoj zajednici u njenom pristupu ključnim ciljevima: prvo, razvoju (jer se „kultura sve više prepoznaje kao bitna dimenzija tri stuba uistinu održivog razvoja“, pri čemu se pod ta tri stuba misli na ekonomski, socijalni i ekološki); i drugo, izgradnji mira i sprečavanju sukoba (jer „priznavajući kulturne raznolikosti stavljamo naglasak na jedinstvo u različitosti“); a osim toga, „kulturna raznolikost podupire učinkovito ostvarenje“ univerzalnih ljudskih prava, „jača socijalnu koheziju i potiče nove oblike demokratskog upravljanja“. (UNESCO, 2009, 31)

¹ https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/montenegro-report-2022_en,

Četvrti izvještaj Savjetodavnog komiteta za Okvirnu konvenciju za zaštitu nacionalnih manjina za Crnu Goru 2024., zajedno sa Nacrtom rezolucije o implementaciji Konvencije sadrži i 15 preporuka (na bazi Izvještaja) od kojih se jedna tiče i daljih napora Crne Gore da podstakne dijalog o interkulturalizmu – preporuka 2. Preporuka vezana za domen interkulturalizma sa ovakvih predznakom hitnosti je ohrabrujući podstrek. Isto tako, u okviru člana 6 #70 ukazuje se na formiranje Direktorata za interkulturalizam kao pozitivan pomak. Uz to, članovi 6 i 12 okvirne konvencije posvećeni su interkulturalnom dijalogu, integraciji cijelog društva i interkulturalnom obrazovanju.

Strategija za interkulturalizam i društvenu koheziju 2025-2028. se pozicionira u širem strateškom okviru Crne Gore, u skladu sa ključnim dokumentima kao što su: **Nacionalna strategija održivog razvoja 2030**², **Program pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji 2024-2027**³. Ovi dokumenti postavljaju osnovne smjernice za održivi razvoj, društvenu inkluziju i evropsku integraciju, sa posebnim fokusom na zaštitu prava manjina i unapređenje društvenog kapitala. Usklađenost sa ovim krovim strateškim dokumentima se ogleda u integraciji principa održivog razvoja, gdje je interkulturalizam prepoznat kao ključan faktor za dugoročnu društvenu stabilnost i koheziju. Strategija interkulturalizma direktno doprinosi ostvarivanju ciljeva iz ovih dokumenata kroz specifične mjere koje promovišu ravnopravnost, komplementarnost i aktivno učešće svih etničkih zajednica u društvenom životu Crne Gore. Kroz saradnju sa sektorima obrazovanja, kulture, i ljudskih prava, ova strategija će omogućiti efektivnu implementaciju nacionalnih prioriteta.

Nacionalna strategija održivog razvoja do 2030⁴ predstavlja dugoročnu razvojnu strategiju Crne Gore kojom se definišu rješenja za održivo upravljanje sa četiri grupe nacionalnih resursa: ljudskim, društvenim, prirodnim i ekonomskim, kao prioritet ukupnog održivog razvoja crnogorskog društva. Objektivno i integralno sagledavajući održivost nacionalnog razvoja, Crna Gora je među prvim državama u svijetu koja je u potpunosti prihvatila i u nacionalni sistem integrisala zahtjeve Ujedinjenih nacija utvrđene Agendom Ujedinjenih nacija za održivi razvoj do 2030. Za objektivno sagledavanje stanja održivosti prirodnih i društvenih resursa Crne Gore, uvedeni su sistemski pokazatelji održivosti nacionalnog razvoja, kao što su: indeks ljudskog razvoja, ekološki otisak, domaća potrošnja materijala, produktivnost resursa, potrošnja prostora.

Da bi dostigli tako postavljene ciljeve omogućićemo kvalitetno obrazovanje i cjeloživotno učenje za sve. Kroz nastavak reforme stručnog obrazovanja aktivnosti usmjeravamo na usklađivanje stručnog obrazovanja sa potrebama tržišta rada i uspostavljanje sistema kvaliteta u kojem su kvalifikacije bazirane na kompetencijama i uspješnoj primjeni stečenih znanja i vještina. Posebno ćemo se fokusirati na mogućnosti koje pruža neformalno obrazovanje, posebno mladih, kroz programe koje sprovodi biznis sektor, kao i programe neformalnog obrazovanja za mlade u zemlji i inostranstvu.

---

² <https://wapi.gov.me/download-preview/67dc487e-097d-41d2-8fd5-7827a19a1f5a?version=1.0>

³ <https://www.gov.me/dokumenta/29349d74-d332-498c-9927-3fac36e454a1>

⁴ <https://www.gov.me/dokumenta/67dc487e-097d-41d2-8fd5-7827a19a1f5a#:~:text=Opis:-,Nacionalna%20strategija%20odrivog%20razvoja%20do%202030.,ukupnog%20odrivog%20razvoja%20crnogorskog%20društva.>

Prioritetno je ostvarivanje ekonomske i socijalne sigurnosti mladih kroz omogućavanje olakšanog pristupa tržištu rada i sticanju zaposlenja, te omogućavanje mladim ljudima da postanu aktivni i motivisani učesnici u razvoju Crne Gore.

Odgovornost prema budućim generacijama obavezuje nas na pristup shodno kome se čovjek nalazi u centru razvoja koji omogućava održivu i uzajamno uvezanu valorizaciju četiri grupe nacionalnih resursa. Zato sam uvjeren da ćemo doslednom primjenom NSOR omogućiti ostvarivanje deset ključnih elementa vizije održivog razvoja Crne Gore, odnosno omogućiti održivost nacionalnih resursa, čuvajući pravo na razvoj svake naredne generacije. To uključuje pravo pojedinca, pravo porodice i očuvanje porodičnih vrijednosti, kao i prava najširih društvenih grupa u okvirima upravljanja na državnom nivou i nivou lokalnih zajednica. Uspješna implementacija NSOR do 2030. godine zahtijeva aktivan odnos svih društvenih subjekata koje pozivam da daju svoj puni doprinos kako bi Crna Gora nastavila da se ubrzano kreće u pravcu dostizanja ciljeva održivog razvoja odnosno kako bi bila ispunjena naša očekivanja u kontekstu sprovođenja nacionalne politike održivog razvoja.

Tematsko područje 1. Unapređenje stanja ljudskih resursa i jačanje socijalne inkluzije

- Strateški cilj 1.3 Obezbijediti inkluzivno i kvalitetno obrazovanje i promovisati mogućnosti cjeloživotnog učenja za sve

Tematsko područje 2. Društveni resursi - podrška vrijednostima, normama i obrascima ponašanja značajnim za održivost društva

- Strateški cilj 2.1 Stimulisati aktivan odnos ključnih aktera prema održivosti razvoja
- Strateški cilj 2.2 Razviti sistem vrijednosti u skladu s ciljevima održivog razvoja zajednice
- Strateški cilj 2.5 Stimulisati zapošljivost i socijalnu inkluziju
- Strateški cilj 2.6 Unaprijediti značaj kulture kao temeljne vrijednosti duhovnog, društvenog i ekonomskog razvoja koja znatno unapređuje kvalitet života građana
- Strateški cilj 2.7 Uspostaviti efikasan i savremeni sistem integralne zaštite, upravljanja i održivog korišćenja kulturne baštine i predjela
- Strateški cilj 2.8 Postići ravnomjerniji socio-ekonomski razvoj svih jedinica lokalne samouprave i regiona zasnovanog na konkurentnosti, inovativnosti i zapošljavanju, s posebnim akcentom na razvoj sjevernog regiona

Tematsko područje 3. Prirodni resursi-očuvanje prirodnog kapitala

- Strateški cilj 3.1 Zaustaviti degradaciju vrijednosti obnovljivih prirodnih resursa: biodiverziteta, vode, mora, vazduha, zemljišta
- Strateški cilj 3.3 Omogućiti simbiozu efekata unapređenja stanja životne sredine i očuvanja zdravlja ljudi

- Strateški cilj 3.6 Ublažiti uticaje prirodnih i antropogenih hazarda

Tematsko područje 4. Ekonomski resursi - uvođenje zelene ekonomije

Srednjoročni program rada Vlade Crne Gore 2024-2027⁵ u cilju 18 „Solidarno društvo za dostojanstven život „. Indikatori koji ukazuju na stepen ostvarenosti ovog cilja između ostalih su: stepen rasno etničke distance u Crnoj Gori; stepen etničke distance prema pripadnicima/ama romske i egipćanske zajednice; indeks rodne ravnopravnosti.

Zakonom o zabrani diskriminacije⁶ propisana je zabrana svakog vida diskriminacije, po bilo kom osnovu, uključujući i diskriminaciju na osnovu nacionalne pripadnosti i veze sa manjinskim narodom ili manjinskom nacionalnom zajednicom.

Istraživanje koje je sproveo **CEDEM** „Obrasci i stepen diskriminacije u Crnoj Gori“ ([MNE-10.02.2023-2.pdf \(cedem.me\)](#)), ukazuje na činjenicu da građani smatraju da sve institucije u Crnoj Gori treba da daju doprinos eliminaciji diskriminacija, a komparativno najviše se očekuje od države i njenih organa, te od Ombudsmana.

U cilju kumulativnog prikaza trenda mjerene diskriminacije u radu javnih službi podaci su pokazali da se, za prethodnih dvije godine, stepen diskriminacije u prosjeku povećao za gotovo 7%, što predstavlja veoma nepovoljan nalaz.

Procjena građana je da je danas diskriminacija generalno više izražena nego što je to bio slučaj 2020. godine. Preciznije, trend ukazuje da se stepen percepcije diskriminacije danas „vratio“ na visok nivo koji se mjerio 2018. godine. Ključan je podatak da preko 11% građana smatra da je danas diskriminacija generalno izraženija nego što je to bio slučaj prije dvije godine prema procjeni ukupnog stepena diskriminacije danas u odnosu na prije dvije godine.

Istraživanje socijalnih radnika/ca na temu interkulturalnosti u Crnoj Gori

[Stavovi socijalnih radnika/ca na temu interkulturalnosti u Crnoj Gori \(smartbalkansproject.org\)](#)

---

⁵ <https://www.gov.me/dokumenta/61a462bd-eb20-478c-b0ae-c7cb6312e817>

⁶ Zakon o zabrani diskriminacije - «Službeni list CG», br. 46/2010, 40/2011 - drugi zakon 18/2014 i 42/2017.

Zakonom o zabrani diskriminacije ("Sl. list CG", br. 46/2010, 40/2011 - dr. zakon, 18/2014 i 42/2017, član 2, stav 2), diskriminacija je definisana kao: „svako pravno ili faktičko pravljenje razlike ili nejednako postupanje, odnosno propuštanje postupanja prema jednom licu, odnosno grupi lica u odnosu na druga lica, kao i isključivanje, ograničavanje ili davanje prvenstva nekom licu u odnosu na druga lica, koje se zasniva na rasi, boji kože, nacionalnoj pripadnosti, društvenom ili etničkom porijeklu, u vezi sa nekim manjinskim narodom ili manjinskom nacionalnom zajednicom, jezikom, vjeri ili uvjerenju, političkom ili drugom mišljenju, polu, promjeni pola, rodnom identitetu, seksualnoj orijentaciji i/ili interseksualnim karakteristikama, zdravstvenom stanju, invaliditetu, starosnoj dobi, imovnom stanju, bračnom ili porodičnom stanju, pripadnosti grupi ili pretpostavci o pripadnosti grupi, političkoj partiji ili drugoj organizaciji.

U regionu opterećenom tenzijama i konfliktima, Crna Gora bi trebalo da bude model mira i interkulture harmonije, regionalni stabilizator, i centar kulturne diplomatije, kooperacije, multilateralizma i održivog razvoja.

Uporedno, Crna Gora se mora pripremati za dolazak novih tehnologija koje donose opštu digitalizaciju sa ozbiljnim implikacijama za sociokulturne odnose i ljudska prava.

„Neinformisanost i dezinformisanost su jedne od značajnijih boljki naše šire zajednice.“ (NVO Novi Horizonti, „Razumijevanje interkulturalnost“, 2022. godina.)

Istraživanje je takođe pokazalo da je **govor mržnje** svaki oblik izražavanja ideja, tvrdnji, informacija i mišljenja koji širi, raspiruje, podstiče ili pravda diskriminaciju, mržnju ili nasilje protiv lica ili grupe lica zbog njihovog ličnog svojstva; širi ksenofobiju, rasnu mržnju, antisemitizam ili ostale oblike mržnje zasnovane na netoleranciji, uključujući i netoleranciju izraženu u formi nacionalizma, diskriminacije i neprijateljstva protiv manjina.

Prema istraživanju, konstatovano je da je 426 od 997 ispitanika identifikovalo grupu prema kojoj je govor mržnje usmjeren, što iznosi 42.7%. Od onih koji spadaju u ovu kategoriju ispitanika, 31.2% vezuje govor mržnje za rasnu netrpeljivost, dok svaki četvrti ispitanik povezuje govor mržnje sa nacionalnom i etničkom netrpeljivošću.

Svaki peti ispitanik ukazuje na govor mržnje po vjerskom i religijskom kriterijumu, dok svaki deseti ispitanik vidi seksualne manjine kao ključnu grupu koja je izložena govoru mržnje. Da je govor mržnje zapravo jezik ličnih uvreda, iliti uvreda usmjerenih na pojedinca bez obzira na njihove socijalne karakteristike, smatra gotovo 6% ispitanika. Konačno, 4.5% ispitanika govor mržnje identifikuje sa jezikom usmjerenim na osnovu političke orijentacije, te 4.2% govori o polnoj/rodnoj diskriminaciji korišćenjem govora mržnje.

Govor mržnje je izraženo prisutan u cjelokupnom medijskom i društvenom prostoru. Komparativno, građani ocjenjuju da je govor mržnje najprisutniji u narativima političara i na društvenim mrežama. No, jako visoke vrijednosti procijenjene frekventnosti govora mržnje javljaju se i kada je riječ o televiziji, sportskim događajima i u svakodnevnom govoru.

Čak je i vrijednost procijenjene frekventnosti govora mržnje u školama jako visok (43.8%), zatim i u medijima, dok su zdravstvene ustanove procijenjene kao mjesto gdje se najrjeđe može čuti govor mržnje. No, ne treba izgubiti iz vida da čak i u ovom slučaju preko 22% građana procjenjuje da se u zdravstvenim ustanovama govor mržnje može čuti veoma često. Drugim riječima, i na mjestu gde je govor mržnje po procjeni najmanje frekventan, ne može se reći da se to rijetko dešava, što je zabrinjavajući podatak.

O snaživanje univerzalnih ljudskih prava i univerzalnih humanističkih vrijednosti kroz promovisanje interkulturalizma je najmoćniji garant ljudske bezbjednosti i, posljedično, održivog društva i razvoja u Crnoj Gori i regionu.

Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava izradilo je **Informaciju o zastupljenosti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u organima lokalne samouprave, privrednim društvima i javnim ustanovama**, čiji je osnivač Glavni grad, Prijestonica ili Opština. Shodno dobijenim informacijama, kada je u pitanju zapošljenost nacionalnih manjina, konstatovano je da je od ukupno 3780 popunjenih upitnika u svih 224 organa koliko je bilo obuhvaćeno ovom Informacijom, zaposleni/e su se, u nacionalnom smislu, izjasnili kao: Crnogorac/ka 1930 (51,1%), Srbin/kinja 711 (18,8%), Musliman/ka 76 (2,0%), Bošnjak/inja 537 (14,2%), Albanac/nka 242 (6,4%), Rom/kinja 45 (1,2%), Egipćanin/ka 10 (0,3%), Hrvat/ica 31 (0,8%), Jugosloven/ka 6 (0,2%), Makedonac/ka 4 (0,1%), Mađar/ica 1, Rus/kinja 1, Slovenac/ka 1, nije se izjasnilo 72 (1,9 %), nema podataka 96 (2,5%), ostale nacije 13 (0,3 %), regionalna pripadnost 4 (0,1%)

Evropska komisija je u Izvještaju za Crnu Goru za 2022. godinu⁷ konstatovala da pravni okvir i institucionalni mehanizmi za promovisanje i zaštitu prava pripadnika manjina moraju biti značajno poboljšani, u potpunosti implementirani i primjenjeni. Crna Gora je ustavno definisana kao građanska, demokratska, ekološka i država socijalne pravde, zasnovana na vladavini prava. **Ustav Crne Gore** daje pravnu osnovu za promovisanje, jačanje i unapređenje zaštite osnovnih ljudskih prava i sloboda i potvrđuje obavezu Crne Gore da poštuje međunarodne standarde u tom kontekstu. Crna Gora, kao nezavisna i međunarodno priznata država, članica Ujedinjenih nacija (u daljem tekstu: UN) i NATO-a i zemlja kandidat za pristupanje Evropskoj uniji kao punopravna članica (u daljem tekstu: EU), shodno svojim međunarodno preuzetim obavezama koje proizilaze iz članstva u međunarodnim organizacijama, ratifikacije međunarodnih sporazuma, a posebno ratifikacije Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju sa EU, obavezna je da, na bazi ustavnih odredbi i osnovnih rješenja datih u Zakonu o manjinskim pravima i slobodama, utvrdi Strategiju manjinske politike (u daljem tekstu: „Strategija”), kao osnovni planski dokument koji definiše politiku Vlade Crne Gore u oblasti poštovanja i zaštite prava manjinskih naroda (u daljem tekstu: „Manjine”) i drugih manjinskih nacionalnih zajednica i osjetljivih demografskih grupa.

⁷ https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/montenegro-report-2022_en,

Strategija manjinske politike 2024-2028⁸ sa Akcionim planom za 2024-2025 je donešena u julu 2024. godine. Za realizaciju ove strategije postavljeno je pet strateških ciljeva u oblastima obrazovanja, zapošljavanja, kulture i identiteta, političke participacije i specifičnih mjera. Po resornim, nacionalnim i internacionalnim preporukama, Strategija manjinske politike uključuje elemente interkulturalizma. Ciljevi i mjere sadržani u Strategiji manjinske politike 2019-2023. predstavljaju dalju operacionalizaciju elemenata NSOR-a, i njima se osnažuje poštovanje ljudskih prava manjina, potvrđuje multietičnost i multikonfesionalnost crnogorskog društva kao društveni resurs i dodatna vrijednost, te jačaju interetničku povezanost, toleranciju i društveni sklad u Crnoj Gori, kao pretpostavka održivog društveno-ekonomskog razvoja.⁹ Strategijom manjinske politike, u skladu sa uporedno-pravnim i međunarodnim standardima, definišu se mjere za sprovođenje **Zakona o manjinskim pravima i slobodama i unapređivanje uslova života manjina**, u cjelini, koje su državni organi dužni postepeno da realizuju u periodu implementacije dokumenta.

Strategija za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana 2021-2025¹⁰ Ova Strategija fokusirana je na inkluziju romske i egipćanske zajednice kroz obrazovanje, zapošljavanje i kulturu. Ova Strategija predstavlja krovni dokument koji se odnosi na položaj Roma i Egipćana u Crnoj Gori. Ovaj dokument je propisao sve potrebne aktivnosti koje treba sprovesti da bi se poboljšao položaj ove zajednice u oblastima: zapošljavanja, stanovanja, zdravstvene i socijalne zaštite, ostvarivanja prava na ličnu dokumentaciju, obrazovanja itd. Značajno mjesto pripada sprovođenju edukacija za mlade pripadnike romske i egipćanske populacije za osnaživanje za participaciju u političkom životu, sa posebnim akcentom na žene.

Nacionalna strategija rodne ravnopravnosti 2021 - 2025¹¹ je u potpunosti integrisala sve odredbe glavnih UN dokumenata kojima se tretira pitanje rodne ravnopravnosti, kao što je Konvencija o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena (CEDAW) i Pekinška platforma za akciju, gdje se naročito insistira na obezbjeđivanju tri osnovna prava ženama, kao i na otklanjanju svih vidova diskriminacije u tim oblastima:

Strategija inkluzivnog obrazovanja 2019-2025¹² Strateški cilj 1 u ovom dokumentu predviđa:

Obezbijediti i primijeniti dostupnost i pravičnost obrazovanja za svu djecu zajedno sa vršnjacima kroz neophodnu međusektorsku podršku

⁸ <https://www.gov.me/dokumenta/69e2121f-848b-4171-bd87-45f9f87e90d5>

⁹ Ministarstvo za ljudska i manjinska prava - Strategija manjinske politike 2019-2023, jun 2019. godine.

¹⁰ <https://www.gov.me/clanak/strategija-socijalne-inkluzije-roma-i-egipcana-u-crnoj-gori-2021-2025>

¹¹ <https://www.zzzcg.me/wp-content/uploads/2022/02/Nacionalna-strategija-rodne-ravnopravnosti-2021-2025.-godine-sa-Akcionim-planom-2021-2022.-godine.pdf>

¹² <https://www.gov.me/dokumenta/fbeec964-7c59-4b5a-a54e-8417281160ba>

Operativni ciljevi koji se odnose na ovaj strateški cilj su: unaprijeđena međusektorska saradnja i inkluzivna kultura i praksa, unaprijeđen sistem usluga na nivou lokalne zajednice u svim sektorima, unaprijeđen pristup obrazovanju i obrazovnim uslugama.

Strategija za mlade 2023-2027¹³

Strategija za mlade predstavlja značajan dokument sa aspekta unapređenja položaja mladih u svi zajednicama i stvaranje uslova za njihovu samo-aktualizaciju i doprinos državi i društvu primarno kroz stavljanje akcenta na: potrebu da mladi ostvaruju ekonomsku i socijalnu sigurnost kroz olakšan pristup tržištu rada i sticanje zaposlenja; mladi imaju pristup kvalitetnom obrazovanju; mladi su aktivni građani/ke, uključeni, motivisani, proaktivni i učestvuju u procesima donošenja odluka, razvoja zajednice, u kreiranju politika i njihovom sprovođenju; mladi su dobrog zdravlja, bezbjedni, imaju pristup adekvatnom sistemu podrške za prelazak u odraslo doba i samorealizaciju, samosvjesni su, inovativni, pokazuju inicijativu i prihvataju različitosti; mladi imaju pristup kvalitetnim kulturnim sadržajima kao kreatori i konzumenti.

Strategija o migracijama i reintegraciji povratnika u Crnoj Gori 2021-2025¹⁴ je dio obaveza iz procesa pristupanja Evropskoj uniji. Migracije su, uz oblast azila, u posebnoj fokusu Evropske unije. Iz tog razloga, ali i u cilju čuvanja sopstvenog javnog poretka, svaka država kandidat za članstvo u Evropskoj uniji mora obezbijediti usklađenost svog normativnog okvira sa komunitarnim pravom u ovoj oblasti, ali i njegovu punu implementaciju. Oblast migracija podrazumijeva širok dijapazon podoblasti, kao što su: legalne migracije, sprječavanje ilegalnih migracija, readmisija, postupanje sa strancima itd. Azil predstavlja jednu od ključnih oblasti kojoj Evropska unija posvećuje visok stepen pažnje. Crna Gora, kao kandidat za članstvo u Evropskoj uniji, već godinama suočava se s povećanim brojem tražilaca azila. Crna Gora može ispuniti obaveze koje je prihvatila Sporazumom o stabilizaciji i pridruživanju i sporazumima o readmisiji samo održivom integracijom povratnika kao najvažnijom karikom u lancu kontrole migracija. Pod održivom integracijom povratnika podrazumijeva se djelotvorna politika države, čiji je cilj da se povratnici integrišu na efikasan, održiv i dugoročan način u crnogorsko društvo, uz puno uvažavanje njihovih prava.

Strategija sajber bezbjednosti Crne Gore 2022-2026¹⁵

Pojavom hibridnih prijetnji koje se u velikoj mjeri izvršavaju u vidu različitih vrsta sajber napada koji za cilj, između ostalog, mogu imati ostvarivanje ekonomskog ili političkog uticaja, narušavanje imidža ili reputacije kompanije, institucija, pa i samih država, sajber bezbjednost se sve više posmatra u širem kontekstu. Razumijevajući izmijenjen ambijent u kojem se države suočavaju sa sajber napadima i prijetnjama, te potrebu unapređivanja

¹³ <https://www.gov.me/dokumenta/c27c88df-e903-422d-b789-379490c307cf>

¹⁴ <https://www.gov.me/dokumenta/38214cec-7412-498d-9f8e-484e02ee1c78>

¹⁵ <https://www.gov.me/dokumenta/85e2a9d0-0d3c-483a-9822-515d3b7798de>

strateških okvira za odgovor na iste, Evropska komisija je u decembru 2020. godine predstavila novu Strategiju sajber bezbjednosti koja akcenat stavlja na neophodnost saradnje i povezivanja partnera širom svijeta kako bi se obezbijedila stabilnost i sigurnost u sajber prostoru, uz poštovanje i zaštitu osnovnih prava građana u Evropi. Građani, operatori kritičnih infrastruktura, privreda i javna uprava u Crnoj Gori treba da budu zaštićeni u najvećoj mogućoj mjeri od negativnih aspekata sajber prijetnji i kriminala kroz kontinuiranu edukaciju o sigurnom korišćenju informaciono-komunikacionih tehnologija u svakodnevnom životu i poslovanju, „know-how“ razmjenu sa partnerima na nacionalnom, regionalnom i međunarodnom planu i implementaciju mjera zaštite kritične informatičke infrastrukture.

U ovom strateško dokumentu definisan je **operativni cilj 4 koji glasi:** Poboljšanje odgovora na sajber kriminal. Indikator za ovaj operativni cilj glasi: Procenat procesuiranih krivičnih djela u oblasti visokotehnološkog kriminala i krivičnih djela učinjenih upotrebom informaciono komunikacionih tehnologija.

Sajber kriminal i internet napadi mogu imati značajan uticaj na razvoj interkulturalizma u Crnoj Gori, naročito u kontekstu njenog multikulturalnog društva koje je često osjetljivo na društvene podjele. Sajber napadi na različite načine mogu uticati na društvo:

Širenje dezinformacija i govora mržnje - Sajber napadi, poput hakovanja društvenih mreža ili medijskih platformi, mogu biti iskorišćeni za širenje dezinformacija i manipulativnih sadržaja. Ovo može podstaći nepovjerenje i stereotipe među različitim etničkim i kulturnim grupama, produbljujući razlike. Govor mržnje i propagandni sadržaji često ciljaju specifične grupe, što može izazvati polarizaciju i eskalaciju tenzija.

Podrivanje povjerenja u institucije - Napadi na državne institucije, poput krađe podataka ili sabotaze digitalne infrastrukture, mogu umanjiti poverenje građana u kapacitet vlasti da zaštiti sve segmente društva ravnopravno. Ovo nepovjerenje može dodatno naglasiti etničke ili političke podjele.

Ciljani napadi na određene zajednice - Grupa koja se osjeća ciljano ili neadekvatno zaštićeno od sajber prijetnji može razviti osećaj marginalizacije, što smanjuje inkluzivnost i interkulturalnu saradnju.

Sprečavanje dijaloga i saradnje - Internet platforme, koje bi mogle služiti za promociju interkulturalizma, mogu postati poligon za sukobe i lažne narative. Ovo ugrožava prilike za dijalog i razumijevanje među različitim grupama.

Kroz širenje straha i nepoverenja, sajber kriminal može stvoriti percepciju nestabilnosti. To može demotivisati zajedničke inicijative za izgradnju povjerenja i povećati izolaciju pojedinaca i grupa, odnosno smanjiti društvenu koheziju. Obrazovanje i podizanje svijesti o rizicima sajber napada i kritičkom razmišljanju o informacijama je jedan od načina borbe protiv uticaja sa strane. Takođe, jačanje sajber bezbednosti na nivou državnih institucija i građanskih platformi, promocija interkulturalnih vrednosti putem medija i digitalnih platformi, podsticanje dijaloga kroz digitalne projekte koji naglašavaju zajedničke interese i ciljeve, su mogući odgovori na povećanu prijetnju od uticaja na društvenu koheziju u Crnoj Gori. Smanjenje sajber prijetnji je ključ za očuvanje interkulturalizma i jačanje društvene kohezije u Crnoj Gori.

Kotorska deklaracija Savjeta Evrope oktobar 2024¹⁶

Kotorska deklaracija je niz preporuka zemalja članica za Sjever-Jug centra za interkulturalni dijalog (North-South Center for Intercultural Dialogue – NSC) Savjeta Evrope kao inicijativa za mlade u borbi protiv rasističkih i ksenofobičnih radnji počinjenih putem računarskih sistema. Konvencija Savjeta Evrope o sajber kriminalu (Budimpešta konvencija) je centralna referenca.

Interkulturalna konferencija Centra Sever-Jug dio je njenih "Dijaloga Sever-Jug": nova inicijativa srednjoročne strategije NSC-a, pokrenuta u skladu sa ishodima samita šefova država i vlada Savjeta Evrope u Reykjaviku. Inicijativa je osmišljena da premosti rastući jaz između Sjevera i Juga i posluži kao platforma za diskusiju o stanju odnosa Sjever-Jug i mogućnostima za zajednički razvoj, oko ključnih standarda Savjeta Evrope. Podstičući dijalog, "Dijalozi Sever-Jug" nastoje da angažuju najširi mogući broj zemalja sa juga i severa kako bi identifikovali sporne tačke i izgradili mostove oko standarda kao što je oblast cybere kriminala.

Ključni instrument spoljne dimenzije Savjeta Evrope, NSC služi kao vektor za prenošenje svojih vrijednosti, standarda i alata izvan evropskog kontinenta kroz politički dijalog, umrežavanje i implementaciju projekata saradnje. Kao prošireni parcijalni sporazum Savjeta Evrope, on okuplja nekoliko evropskih i afričkih zemalja da razmjenjuju ideje i djeluju na zajedničkim pitanjima.

Uzimajući u obzir identifikovane izazove i mogućnosti, sledeće preporuke su date kao usmjeravanje tekućih i budućih napora usmjerenih na podsticanje otpornosti i saradnje u borbi protiv cyber kriminala i promovisanje digitalne odgovornosti među mladima.

Preporuke:

- Nacionalne vlasti i međunarodne organizacije odgovorne i za formalno i za neformalno obrazovanje, biće uložene u preventivne programe za podizanje svijesti mladih o vještinama digitalne bezbednosti i zakonima o zločinima iz mržnje.
- Nacionalne vlasti i međunarodne organizacije će takođe promovisati programe za unapređenje međusobnog razumijevanja, razmjene iskustava i vrijednosti interkulturalizma i društvene kohezije, kroz empatiju i solidarnost, i opštu ljudsku bezbjednost, sa fokusom na akcije orijentisane na mlade. Ovo poslednje uključuje podsticanje međunarodne kulturne razmjene mladih i platformi gdje glasovi mladih širom regiona mogu uticati na politike o digitalnoj otpornosti
- Treba podsticati lokalna partnerstva u različitim kulturnim kontekstima, jer lokalne organizacije mogu bolje da prilagode inicijative specifičnim potrebama zajednice i dopru do mladih ljudi bez pristupa da se integrišu resursi digitalne pismenosti

¹⁶ <https://rm.coe.int/kotor-declaration-en/1680b2b4ec>

- Treba uložiti napore da se promoviše stvaranje inkluzivnih, nehijerarhijskih prostora u kojima mladi ljudi mogu da razmjenjuju iskustva, njeguju empatiju, razvijaju kritičko mišljenje i jačaju vještine provjere činjenica.

Smjernice EU o etici u vještačkoj inteligenciji 2019¹⁷ - Stručna grupa Evropske komisije na visokom nivou za vještačku inteligenciju (AI HLEG) objavila je Smjernice za etiku AI. Smjernice artikulišu skup neobavezujućih, ali uticajnih principa za etički razvoj i implementaciju AI sistema u Evropi. Na osnovu osnovnih prava i etičkih principa, ključni zahtjevi EU za postizanje pouzdane AI: ljudsko djelovanje i nadzor; robusnost i bezbjednost; privatnost i upravljanje podacima; transparentnost; raznolikost, nediskriminacija i pravičnost; društveno i ekološko blagostanje; odgovornost.

Osnovni princip smjernica EU je da EU mora razviti "humanorijentisan" pristup AI koji poštuje evropske vrednosti i principe. Humanorijentisani pristup AI nastoji da osigura da ljudske vrijednosti budu centralne za način na koji se sistemi vještačke inteligencije razvijaju, primjenjuju, koriste i prate, obezbjeđujući poštovanje osnovnih prava, uključujući i ona utvrđena u Ugovorima Evropske unije i Povelji o osnovnim pravima Evropske unije, koji su svi ujedinjeni pozivanjem na zajedničku osnovu ukorjenjenu u poštovanju ljudskog dostojanstva, u kojoj ljudsko biće uživa jedinstven i neotuđiv moralni status. To takođe podrazumijeva razmatranje prirodnog okruženja i drugih živih bića koja su dio ljudskog ekosistema, kao i održivi pristup koji omogućava procvat budućih generacija koje dolaze.

UN Pakt za budućnost, Samit UN za budućnost, septembar 2024.¹⁸

Pakt za budućnost i njegovi aneksi, Globalni digitalni kompakt i Deklaracija o budućim generacijama, usvojeni su konsenzusom 22. septembra 2024. godine na Samitu budućnosti. Samit budućnosti proizveo je međuvladin pregovarački, akcioni orijentisani pakt za budućnost (Rezolucija A / RES / 79/1) sa poglavljima o pet širokih fokusnih oblasti: održivi razvoj; međunarodni mir i bezbjednost; nauka i tehnologija; mladi i buduće generacije i transformacija globalnog upravljanja.

Usvajanjem Pakta, države članice UN su se obavezale da će preduzeti akcije u fokusnim oblastima:

Održivi razvoj i finansiranje razvoja

Akcija 6. Ulagaćemo u ljude kako bismo okončali siromaštvo i ojačali povjerenje i socijalnu koheziju.

¹⁷ [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2019/640163/EPRS_BRI\(2019\)640163_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2019/640163/EPRS_BRI(2019)640163_EN.pdf)

¹⁸ https://www.un.org/sites/un2.un.org/files/sotf-pact_for_the_future_adopted.pdf

Akcija 7. Ojačaćemo naše napore da izgradimo mirna, pravedna i inkluzivna društva za održivi razvoj, obezbjedimo pristup pravdi za sve i izgradimo efikasne, odgovorne i inkluzivne institucije na svim nivoima i podržimo ljudska prava i osnovne slobode.

Akcija 8. Postići ćemo jednakost i osnaživanje svih žena i devojaka kao ključni doprinos napretku u svim ciljevima i ciljevima održivog razvoja.

Akcija 10. Ubrzaćemo naše napore da obnovimo, zaštitimo, očuvamo i održivo koristimo životnu sredinu.

Akcija 11. Zaštititi ćemo i promovisati kulturu i sport kao sastavne komponente održivog razvoja.

Međunarodni mir i bezbjednost

Akcija 13. Udvostručićemo naše napore da izgradimo i održimo mirna, inkluzivna i pravedna društva i da se pozabavimo osnovnim uzrocima sukoba.

Akcija 18. Gradićemo i održavati mir.

Akcija 19. Ubrzaćemo sprovođenje naših obaveza prema ženama, miru i bezbjednosti.

Akcija 20. Ubrzaćemo implementaciju naših obaveza u pogledu mladih, mira i bezbjednosti.

Nauka, tehnologija i inovacija i digitalna kooperacija

Akcija 30. Osiguraćemo da nauka, tehnologija i inovacije doprinesu punom uživanju u ljudskih prava od strane svih.

Akcija 31. Osiguraćemo da nauka, tehnologija i inovacije poboljšaju rodnu ravnopravnost i živote svih žena i devojaka.

Akcija 32. Zaštititi ćemo, izgraditi i dopuniti autohtono, tradicionalno i lokalno znanje.

Mladi i buduće generacije

Akcija 34. Ulagaćemo u društveni i ekonomski razvoj djece i mladih kako bi mogli ostvariti svoj puni potencijal.

Akcija 35. Promovisaćemo, štititi ćemo i poštovaćemo ljudska prava svih mladih ljudi i podsticati socijalnu inkluziju i integraciju.

Akcija 36. Ojačaćemo značajno učešće mladih na nacionalnom nivou.

Akcija 37. Ojačaćemo značajno učešće mladih na međunarodnom nivou.

Globalni digitalni kompakt – Globalni digitalni kompakt označava prvi istinski svjetski sporazum o međunarodnoj regulaciji veštačke inteligencije (AI) i zasnovan je na ideji da tehnologija treba da koristi svima. U njemu se navode obaveze da se osigura da digitalne tehnologije doprinose održivom razvoju i ljudskim pravima, istovremeno rješavajući rizike kao što su digitalne podjele, cyber sigurnost i zloupotreba tehnologije. Kompakt ima za cilj da

premosti digitalni jaz i osigura da se AI tehnologije koriste odgovorno, podstičući globalnu saradnju i na AI mogućnostima i bezbednosnim prijetnjama. Vlade su takođe obavezne da formiraju nepristrasan svjetski naučni panel o AI i započnu međunarodni razgovor o upravljanju AI unutar UN-a.

Deklaracija o budućim generacijama – Deklaracija o budućim generacijama fokusira se na obezbjeđivanje dobrobiti budućih generacija, takođe naglašavajući potrebu da se njihovi interesi uključe u procese donošenja odluka. Takođe naglašava važnost zaštite životne sredine, promovisanja međugeneracijske jednakosti i osiguravanja da se razmotre dugoročne posljedice današnjih akcija.

Podaci (analize, studije, statistički izvještaji, itd.) koji pojašnjavaju navedeni problem	Izvor(i) podataka
1. Zakon o zabrani diskriminacije 2. Zakon o manjinskim pravima 3. Strategija za interkulturalizam i društvenu koheziju 2025-2028 4. Nacrt Strategije manjinske politike 2024-2028. 5. Zakon o kulturi 6. Zakon o zaštiti kulturnih dobara 7. Bijela knjiga o interkulturalnom dijalogu 8. Isto i različito: Kratki vodič kroz interkulturalno obrazovanje 9. Interkulturalno učenje 10. Obrazovanje za interkulturalizam 11. Izvještaj podnjet UN-u na Samitu o ciljevima održivog razvoja 2019. godine – Kultura u implementaciji Agende 2030: Izvještaj Kampanje za cilj kultura 2030. 12. Izvještaj UNESCO-a – Kultura u Agendi 2030. 13. Srednjoročni program rada Vlade Crne Gore 2024-2027	Zakon o zabrani diskriminacije Crna Gora Paragraf Lex Nacrt Strategije manjinske politike 2024-2027, sa Akcionim planom za 2024-2025. (www.gov.me) Strategije, Akcioni planovi, Nacrti - Ministarstvo pravde (www.gov.me) Zakon o kulturi (www.gov.me) Zakon o zaštiti kulturnih dobara (www.gov.me) Bela knjiga.doc (kultura.gov.rs) ISTO I RAZLIČITO - Kratki vodič kroz interkulturalno obazovanje_FINAL (emins.org) T-kit IKU.indd (coe.int) Zbornik slog (ed.gov) Obrasci diskriminacije u Crnoj Gori: istraživanje 2022. odražava potrebu da se nastavi rad na društvenoj koheziji, i prevaziđu podjele - CEDEM https://www.gov.me/dokumenta/61a462bd-eb20-478c-b0ae-c7cb6312e817 https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list?module=treaty-detail&treatynum=005 https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list?module=treaty-detail&treatynum=157 https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32000L0043 https://www.researchgate.net/publication/338558981_Multikulturalizam_i_interkulturalizam_sta_je_to https://www.researchgate.net/publication/326782536 http://iriss.idn.org.rs/426/ http://www.maticacrnogorska.me/files/56-57/03%20hamdija%20sarkinovic.pdf Publikacija-Multikulturalni-sklad-za-buducnost-MASTER.pdf (master-mne.me) Strategije EU-a za mlade za period 2019. – 2027.

14. Konvencija o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda	Culture in the Implementation of the 2030 Agenda: Report by the Culture 2030 Goal Campaign https://www.ifla.org/wp-content/uploads/2019/05/assets/hq/topics/libraries-development/documents/culture2030goal.pdf
15. Konvencija za zaštitu nacionalnih manjina	Culture in the 2030 Agenda UNESCO https://www.unesco.org/en/articles/culture-2030-agenda
16. Direktiva 2000/43/EC o implementaciji principa jednakog tretmana bez obzira na rasno ili etničko porijeklo	https://wapi.gov.me/download-preview/67dc487e-097d-41d2-8fd5-7827a19a1f5a?version=1.0 https://www.gov.me/dokumenta/29349d74-d332-498c-9927-3fac36e454a1
17. Nacionalna strategija održivog razvoja 2030 , Program pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji 2024-2027	Zakon o zabrani diskriminacije - «Službeni list CG», br. 46/2010, 40/2011 - drugi zakon 18/2014 i 42/2017. https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/montenegro-report-2022_en , https://www.gov.me/clanak/strategija-socijalne-inkluzije-roma-i-egipcana-u-crnoj-gori-2021-2025 https://www.zzzcg.me/wp-content/uploads/2022/02/Nacionalna-strategija-rodne-ravnopravnosti-2021-2025.-godine-sa-Akcionim-planom-2021-2022.-godine.pdf https://www.gov.me/dokumenta/fbeec964-7c59-4b5a-a54e-8417281160ba https://www.gov.me/dokumenta/c27c88df-e903-422d-b789-379490c307cf https://www.gov.me/dokumenta/85e2a9d0-0d3c-483a-9822-515d3b7798de https://rm.coe.int/kotor-declaration-en/1680b2b4ec
18. Zakonom o zabrani diskriminacije	https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2019/640163/EPRS_BRI(2019)640163_EN.pdf
19. Evropska komisija je u Izveštaju za Crnu Goru za 2022. godinu	https://www.un.org/sites/un2.un.org/files/sotf-pact_for_the_future_adopted.pdf
20. Strategija za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana 2021-2025	
21. Nacionalna strategija rodne ravnopravnosti 2021 - 2025 je	
22. Strategija inkluzivnog obrazovanja 2019-2025	
23. Strategija za mlade 2023-2027	
24. Strategija o migracijama i reintegraciji povratnika u Crnoj Gori 2021-2025	
25. Strategija sajber bezbjednosti Crne Gore 2022-2026	
26. Kotorska deklaracija Savjeta Evrope oktobar 2024	
27. Smjernice EU o etici u vještačkoj inteligenciji 2019 -	
28. UN Pakt za budućnost, Samit UN za budućnost, septembar 2024.	

2.2. Navesti ključne strateško-planske dokumente odnosno propise koji prepoznaju važnost problema identifikovanih pod tačkom 2.1., kao i specifične mjere/djelove tih dokumenata koji su u vezi sa identifikovanim problemima.

Naziv strateškog/planskog dokumenta/propisa	Naziv poglavlja/ mjere/ aktivnosti
1. Strategija za interkulturalizam i društvenu koheziju 2025-2028 2. Strategija manjinske politike 2024-2028. 3. Četvrti izvještaj Savjetodavnog komiteta za Okvirnu konvenciju za zaštitu nacionalnih manjina za Crnu Goru 2024. 4. Nacionalna strategija održivog razvoja do 2030. 5. Srednjoročni program rada Vlade Crne Gore 2024-2027 6. Konvencija o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda 7. Konvencija za zaštitu nacionalnih manjina 8. Direktiva 2000/43/EC o implementaciji principa jednakog tretmana bez obzira na rasno ili etničko porijeklo 9. Nacionalna strategija održivog razvoja 2030 , Program pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji 2024-2027 10. Zakonom o zabrani diskriminacije 11. Evropska komisija je u Izvještaju za Crnu Goru za 2022. godinu 12. Strategija za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana 2021-2025 13. Nacionalna strategija rodne ravnopravnosti 2021 - 2025 je 14. Strategija inkluzivnog obrazovanja 2019-2025 15. Strategija za mlade 2023-2027 16. Strategija o migracijama i reintegraciji povratnika u Crnoj Gori 2021-2025 17. Strategija sajber bezbjednosti Crne Gore 2022-2026 18. Kotorska deklaracija Savjeta Evrope oktobar 2024	Kada je riječ o strateškim ciljevima Strategije za interkulturalizam, postavljeni su sledeći ciljevi: - Jačanje institucionalnog okvira za poboljšanje funkcionalnosti i učinkovitosti za razvoj interkulturalizma na svim nivoima vlasti - Promocija i jačanje interkulturalnosti u obrazovanju - Unaprijeđenje informisanja javnosti o interkulturalizmu i društvenoj koheziji putem medija - Unaprijeđenje promocije interkulturalizma i društvene kohezije u oblasti kulture i drugim društvenim oblastima - Unapređenje i promocija interkulturalizma u oblasti kulturne, javne diplomatije i ekološke diplomatije za održivi razvoj Kada je riječ o kulturi i identitetu manjina, Nacrt Strategije postavljen je strateški cilj: 3. Očuvanje kulturno-istorijska baština manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica kao važan segment ukupnog kulturno-istorijskog nasljeđa Crne Gore.

19. Smjernice EU o etici u vještačkoj inteligenciji 2019 - 20. UN Pakt za budućnost, Samit UN za budućnost, septembar 2024.	3.1 Jačanje kulturnog identiteta manjinskih naroda, kao i jačanje međuetničke tolerancije posredstvom medijskog predstavljanja manjinskih naroda i ostalih manjinskih zajednica u medijskom prostoru. U okviru ovog strateškog cilja identifikovani su sljedeće mjere: 1.1.3. Eliminirati nacionalnu i vjersku diskriminaciju 2.1.3.2. Izmijeniti i uskladiti nastavno-naučne i vaspitno obrazovne programe u cilju uključivanja adekvatnih sadržaja iz kulture, tradicije i istorije svih nacionalnih i vjerskih zajednica koje žive u Crnoj Gori na svim obrazovnim nivoima bez diskriminacije. 2.2. Razviti sistem vrijednosti u skladu s ciljevima održivog razvoja zajednice. 2.2.1. Izgraditi multietničko građansko društvo sa visokim stepenom međusobnog povjerenja i tolerancije.

2.3. Obrazložiti na koji način nevladine organizacije mogu doprinijeti rješavanju problema identifikovanih pod tačkom 2.1., koje aktivnosti su prihvatljive za postizanje željenog rezultata, kako se planira praćenje i vrednovanje doprinosa rješavanju pomenutih problema. Navesti konkretne mjerljive pokazatelje/indikatore za praćenje doprinosa nevladinih organizacija rješavanju identifikovanih problema i izvore verifikacije učinjenog.

Opis načina doprinosa nevladinih organizacija u rješavanju problema	Konkretni mjerljivi pokazatelji doprinosa nevladinih organizacija	Izvor(i) podataka
NVO mogu doprinijeti time što će uraditi istraživanje o potrebi razvijanja interkulturalnog dijaloga i društvene kohezije, i kroz	• Broj ispitanika obuhvaćen istraživanjem NVO (najmanje 1,000 ispitanika) • Broj akreditovanih	Multikulturalni stav za budućnost Master – Mreža za evropske politike (master-mne.me) Montenegro Report 2022 (europa.eu) Izveštaj o zaštiti od diskriminacije sa stanovišta djelovanja institucije Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore za period 1. januar - 31. jul 2021. godine

rezultate dati sugestije i podršku za definisanje institucionalnih mehanizama. Razvijati programe, kataloge obuka, prijedloge standarda u oblasti obrazovanja, kulture i medija kako bi se smanjile etničke i druge distance, iskorijenila diskriminacija, i stvorila ujedinjuća interkultura zasnovana na principima mirnog suživota, solidarnosti i suodgovornosti za zajedničku budućnost. Razvijati društvenu svijest o univerzalnim humanističkim vrijednostima, unapređivati univerzalna ljudska prava, i izgrađivati ujedinjući kulturni kod za budućnost Crne Gore.	programa, obuka, radionica (najmanje 20) • Broj trenera/ca, predavača/ca (najmanje 10) • Broj okruglih stolova, konferencija, foruma (najmanje 10) • Broj učesnika polaznika radionica (najmanje 300) • Broj učesnika polaznika kampova (najmanje 300) • Broj publikacija (7) • Broj kampanja (5) • Obuke (3) za državne službenike i namještenike (50). (Vodeći subjekti Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava, Ministarstvo rada i socijalnog staranja, Ministarstvo kulture i Uprava za ljudska resurse) • Trening o interkulturalizmu • Festival interkulturalizma • Podcast interkulturalizam • Škola interkulturalizma • Raznovrsne forme saradnje sa dijasporom i povezivanje crnogorskih dijaspora u svijetu kroz	https://www.ombudsman.co.me/docs/1681285008_finalizvjestaj_12042023.pdf. pristupljeno 01.08.2023 cgo-cce.org MNE-10.02.2023-2.pdf (cedem.me) Gračanska Alijansa (gamn.org) Ulcinj Info - (ul-info.com) New Horizon NGO (ngo-horizonti.org) Volonterizam ka interkulturalizmu Djeca Crne Gore Interkulturalnom edukacijom do veće inkluzije (Juventas – NVO) Prioritet multietničkog i multikulturalnog sklada (Identitet - NVO (identitetcentar.com)) Od etike multikulturalnosti do očuvanje identiteta Multikultura-naš put ka EU nvosistem.com Crna Gora-bogatstvo različitosti Škola multikulturalizma i interkulturalizma Istraživanje stavova budućih socijalnih radnika/ca na temu interkulturalnosti u Crnoj Gori Stavovi socijalnih radnika/ca na temu interkulturalnosti u Crnoj Gori (smartbalkansproject.org) Održan trening o interkulturalizmu (aktuelno.me)

	interkulturalne razmjene i zajednički socio-kulturni i ekono-ekološki doprinos matici Crnoj Gori	Festival interkulturalizma u Nikšiću: Upoznajmo se da bismo se bolje razumjeli (vijesti.me) KUD „Duga Montenegro“ - BISER CRNE GORE - YouTube https://mnemagazin.me/2025/01/20/iov-world-europe-sector-assebmly-2025-specificnu-crnogorsku-interkulturu-treba-razvijati-kao-brend/ "Crna Gora kao zemlja interkulture", dr Ljudmila Mila Popović, MASTER podkast (youtube.com) Održana manifestacija ‘Dijaspora u zavičaju’ (standard.co.me) Završena škola interkulturalnog dijaloga u Ulcinju: MLADI PROMOVIŠU TOLERANCIJU I RAZNOLIKOST - Ulcinj info (ul-info.com) Interkulturalno obrazovanje – obrazovanje za sve - Primorski Portal Dukaj: Interkulturalizam se gradi kroz svakodnevne susrete, dijalog i međusobno uvažavanje U Baru održan dvodnevni okrugli sto o izgradnji i sprovođenju interkulturalnih politika Interkulturalizam - dio koji nas spaja

3. OSTVARIVANJE STRATEŠKIH CILJEVA

3.1. Navesti ključne strateške ciljeve iz sektorske nadležnosti čijem će ostvarenju u 2024. godini doprinijeti projekti i programi nevladinih organizacija.

Strateški cilj(evi) čijem ostvarenju će doprinijeti javni konkurs za projekte i programe nevladinih organizacija u 2027. godini	Način na koji će javni konkurs za projekte i programe nevladinih organizacija doprinijeti ostvarenju strateških ciljeva (ukratko opisati)
1. Unaprijediti znanje o interkulturalizmu kao ključnom instrumentu društvenog razvoja. 2. Unaprijediti programe obuka u oblasti obrazovanja, kulture i medija kako bi se smanjile distance, iskorijenila diskriminacija, osnažila društvena kohezija i stvorila ujedinjujuća interkultura. 3. Razvijati društvenu svijest o univerzalnim humanističkim vrijednostima, unapređivati univerzalna ljudska prava, i izgrađivati ujedinjujući kulturni kod za budućnost Crne Gore. 4. Unaprijeđenje informisanja javnosti o interkulturalizmu i društvenoj koheziji putem medija 5. Jačanje institucionalnog okvira za poboljšanje funkcionalnosti i učinkovitosti za razvoj interkulturalizma na svim nivoima vlasti 6. Promocija i jačanje interkulturalnosti u obrazovanju 7. Unaprijeđenje informisanja javnosti o interkulturalizmu i društvenoj koheziji putem medija 8. Unaprijeđenje promocije interkulturalizma i društvene kohezije u oblasti kulture i drugim društvenim oblastima	Aktivnosti NVO će biti usmjerene na sledeće: • Radionice o interkulturalnom dijalogu u srednjim školama • Akademija interkulturalizma • Istraživanje i publikacije: sprovođenje istraživanja o interkulturalizmu. • Umjetnički i kulturni projekti: finansiranje umetničkih i kulturnih projekata koji se bave temom etničkih i drugih distanci i sociokulturalnom • Kampanje za osvješćivanje javnosti: Organizovanje kampanja koje će podizati svijest o važnosti suživota, solidarnosti i su-odgovornosti za zajedničku budućnost. • Organizovanje kampanja u obrazovnim institucijama • Organizovanje nacionalnog foruma posvećenog interkulturali, interkulturalnosti i interkulturalizmu u Crnoj Gori • Edukativni kampovi za mlade "Interkulturalni dijalog i društvena kohezija" sjeverni, centralni i južni region Crne Gore • Mini okrugli stolovi za mlade: Kultivisanje interkulture i kulture interbića • Programi i događaji za intergeneracijsku razmjenu za razvoj interkulturalizma • Radionice o interkulturalnom dijalogu u školama i na univerzitetima: organizovanje serija radionica, diskusija i obuka koje će pomoći

9. Unapređenje i promocija interkulturalizma u oblasti kulturne, javne diplomatije i ekološke diplomatije za održivi razvoj

članovima/icama zajednica u razmjeni i saradnji da bolje razumiju principe interkulturalizma;

- Istraživanja i publikacije: sprovođenje istraživanja o interkulturalizmu; sa naročitim fokusom na mlade;
- Umjetnički i kulturni projekti: organizovanje umjetničkih i kulturnih projekata i kreativnih programa koji se bave temom etničkih i drugih distanci i sociokulturnom zbližavanju u formi likovnih izložbi, plesnih i pjesničkim večeri, pozorišnih izvedbi, performansa, radio-TV serijala, video i muzičkih produkcija itd.);
- Socijalni teatri i kreativni društveni eksperimenti za istraživanje i unapređenje kulture interbića, interkulturalne inteligencije i sposobnosti;
- Ankete i kampanje za osvješćivanje javnosti koje će podizati svijest o važnosti suživota, solidarnosti i su-odgovornosti za zajedničku budućnost;
- Koncipiranje i realizovanje inovativnih programa koji doprinose sistemskom pristupu kulturi kao polju ostvarivanja vizije i vrijednosti interkulturalizma te umanjenju stereotipa u domenu kulture (istraživanje, debate, izrada strategija, edukativni skupovi itd), kao i drugih programa koji imaju kohezivnu inter-političku komponentu;
- Organizovanje kampanja i anketa u obrazovnim institucijama i medijima;
- Organizovanje filozofskih diskusija, javnih dijaloga, salona i interdisciplinarnih i transdisciplinarnih foruma, simpozijuma, i akademskih konferencija i zbornika radova posvećenih kulturi interbića, interkulturi, interkulturalnosti i interkulturalizmu;
- Edukativni kampovi i transformativni krugovi i skloništa za mlade “Interkulturnim dijalogom do društvene kohezije” i “Transformativnim praksama do kulture interbića” sjeverni, centralni i južni region Crne Gore i međuregionalne razmjene;
- Istraživanje najboljih obrazovnih praksi i izrada obrazovnih programa i prijedloga kurikuluma iz oblasti interkulturalizma, prototipa, pilotskih programa u saradnji sa školama i univerzitetima

	• Promocija interkulturalizma i modeliranje društvene kohezije u saradnji sa lokalnim samoupravama kroz prototipe, pilotske programe za lokalno stanovništvo, urbano i ruralno (lokalna <i>intrakultura</i>) • Promocija kulture interbića kroz međugeneracijske krugove, sretanja, razmjene znanja i iskustava – povezivanje mladih sa zrelim i starijim generacijama (generacijska interkultura) • Promocija kulture interbića i interkulturalnog dijaloga kroz internacionalna i međurasna sretanja, upoznavanja, razmjene znanja i iskustava • Istraživanja, publikacije, forumi i manifestacije crnogorske dijaspor e i fenomena interkulturalizma u dijaspori iz različitih dijelova svijeta i razvijanje razmjene iskustava i znanja u kontinuitetu; osnaživanje dijaspor e za promovisanje Crne Gore kao zemlje interkulture kroz prezentacije, predavanja i diseminaciju promotivnih materijala • Serijal predavanja u školama i na univerzitetima uz propratne aktivnosti kao edukativni piknik za mlade, otvoreni mikrofon, performansi i mini okrugli stolovi za mlade: Kultivisanje kulture interbića; • Podsticanje spremnosti za budućnost i vještina kreiranja budućnosti po principima interkulturalizma zasnovanim na univerzalnim ljudskim pravima i odgovornostima i univerzalnim humanističkim vrijednostima kroz predavanja, radionice, scenarija; • Podsticanje kulturne raznolikosti kroz osnaživanje široke multimedijalne kulturne djelatnosti na temu interkulturalnosti i kulture interbića; • Programi i događaji za interrodnu, intergeneracijsku, interdisciplinarnu, internacionalnu razmjenu za razvoj interkulturalizma;

	• Jačanje neformalne amaterske i alternativne scene i savremenih kreativnih praksi različitih etniciteta u Crnoj Gori i regionu kroz razmjenu, saradnju i partnerstva; • Podsticanje zaštite kulturne baštine različitih stvaralačkih izraza kroz prizmu savremene istorije Crne Gore (muzika, ples, nošnja, književnost, jezik i njegovo očuvanje kroz različite forme zapisa (video, fotografija, monografija, likovne umjetnosti); • Podsticanje zaštite bio diverziteta i kulturnog diverziteta Crne Gore kao vitalnih stubova društvenog razvoja; • Programi, performansi, kampanje, akcije za zdravu prirodnu sredinu i zdravu društvenu sredinu • Promovisanje Crne Gore kao zemlje interkulture kroz društvene eksperimente, inovativne razmjene, kreativne konkurse • Programi, kampanje, performansi, kreativni izrazi za promociju jedinstva u raznolikosti, pripadanja čovječanstvu i planetarnoj pripadnosti.

4. JAVNI KONKURSI ZA FINANSIRANJE PROJEKATA I PROGRAMA NVO - DOPRINOS OSTVARENJU STRATEŠKIH CILJEVA IZ SEKTORSKE NADLEŽNOSTI MINISTARSTVA

4.1. Navesti javne konkurse koji se predlažu za objavljivanje u 2027. godini u cilju doprinosa ostvarenju strateških ciljeva iz sektorske nadležnosti (iz tačke 3.1.), uz prijedlog potrebnih iznosa. Ukoliko postoji mogućnost preklapanja s javnim konkursima iz nacionalnih, sredstava EU ili drugih vanjskih fondova iz nadležnosti neke druge institucije, navesti s kojim organom je potrebno koordinirati oblasti finansiranja.

Naziv javnog konkursa	Iznos	Drugi donatori s kojima je potrebno koordinirati oblasti finansiranja
„Povezani različitostima – kroz interkulturalni dijalog ka društvu jednakih mogućnosti“	250.000.00 eura	Budžet Crne Gore

4.2. Navesti ko su predviđeni glavni korisnici projekata i programa koji će se finansirati putem javnog konkursa. Ukratko navesti glavna obilježja svake grupe korisnika, njihov broj i njihove potrebe na koje projekti i programi treba da odgovore u 2027. godini.

Opis glavnih grupa korisnika, njihov broj i potrebe
Ciljne grupe su zaposleni/e u državnim institucijama, organima lokalne samouprave i organima lokalne uprave, zaposleni/e u privatnom sektoru, medijima, mladi u školama i građani/ke Crne Gore.   Cilj jeste upoznati državnik službenike i namještenike u državnim institucijama sa idejom interkulturalizma i njenom potrebom sa namjerom da interkulturalizam kao ideja saživi u svim organima države i zajednički damo doprinos za bolje i tolerantije društvo. Cilj su nam osnovne i srednje škole, u centralno, južnom i sjverenom djelu Crne Gore kako bismo upoznali mlade generacije sa interkulturalizmom, idejom i namjerom za suživot i sa većom tolerancijom. Broj učenika varira od same organizacije škole, ali ne ispod 100.   Najmanje 500 korisnika/ica iz ovih ciljnih grupa.   Nevladine organizacije koje se bave pitanjima ljudskih prava, kako bi se osigurala puna koordinacija aktivnosti u sprovođenju manjinskih politika od strane vladinog i nevladinog sektora.

4.3. Navesti očekivani ukupni broj ugovorenih projekata, odnosno ugovora koji se planira zaključiti s nevladinim organizacijama na osnovu javnog konkursa.

Očekivani broj projekata koji se planira finansirati / broj ugovora koje se planira zaključiti s NVO	
„Povezani različitostima – kroz interkulturalni dijalog ka društvu jednakih mogućnosti“	15 projekata

4.4. Navesti najviši i najniži iznosi finansijske podrške koju će biti moguće ostvariti na osnovu pojedinačnog javnog konkursa navedenog u tački

Naziv javnog konkursa: „Povezani različitostima – kroz interkulturalni dijalog ka društvu jednakih mogućnosti“	
Najniži iznos finansijske podrške koju će biti moguće ostvariti na osnovu javnog konkursa: 10.000, 00 EURA	Najviši iznos finansijske podrške koju će biti moguće ostvariti na osnovu javnog konkursa: 15.000, 00 EURA

NAPOMENA: stavom 4 člana 32ž Zakona o NVO, definisano je:

“Ukupan iznos sredstava koja se na osnovu javnog konkursa mogu dodijeliti nevladinoj organizaciji za finansiranje projekta, odnosno programa, ne može preći 20% od ukupno opredijeljenih sredstava koja se raspodjeljuju na osnovu tog konkursa.”

5. KONSULTACIJE SA ZINTERESOVANIM NEVLADINIM ORGANIZACIJAMA

5.1. Navesti na koji način je u skladu sa važećim propisima obavljen proces konsultovanja NVO u procesu pripreme sektorske analize.

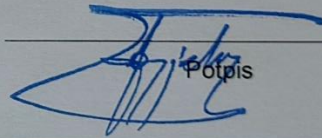
Metoda konsultacija (npr. web, email, konsultativni sastanak, itd.)	Datumi sprovedenih konsultacija	Naziv NVO koje su učestvovala u konsultacijama
Javni poziv za konsultacije – web portal: ministarstva ljudskih i manjinskih prava www.gov.me/mmp i e-uprava	/	

6. KAPACITETI ZA SPROVOĐENJE JAVNOG KONKURSA

6.1. Navesti broj službenika/ica i spoljnih saradnika koji će biti zaduženi za sprovođenje javnog konkursa i praćenje realizacije finansiranih projekata i programa nevladinih organizacija (uključujući najmanje jednu terensku posjetu, prilikom koje će se provjeravati izvršavanje ugovornih obaveza, namjensko trošenje sredstava, te postizanje rezultata planiranih javnim konkursom i odobrenim projektom/programom).

Naziv javnog konkursa	Broj službenika/ica zaduženih za sprovođenje javnog konkursa i praćenje finansiranih projekata i programa nevladinih organizacija	Imena službenika/ica zaduženih za sprovođenje javnog konkursa i praćenje finansiranih projekata i programa nevladinih organizacija
„Povezani različitostima – kroz interkulturalni dijalog ka društvu jednakih mogućnosti“	1 službenik/ica	
		mr Kristjan Dukaj

Ovjera ministra:

Fatmir Gjeka		
Ime i prezime		